

נפסק בשולחן ערוך (שולחן ערוך ריא, ד), 'ודוקא שאוכל ענבים כמות שהן [אז מברך קודם על הזית], אבל אם עשה מהן יין שקובע ברכה לעצמו, בורא פרי הגפן חשובה והיא קודמת לברך עליו תחלה'. נמצא שהיין קודם לזית בברכה, מפני שקבע ברכה לעצמו, כי ברכת על הגפן חשיבה טפי מברכת על העץ, אך לא קדים לברכת תבשיל של שעורים, שאם לפניו יין ותבשיל של שעורים, יברך על תבשיל של שעורים קודם היין, דברכת על המחיה עדיף מברכת פרי הגפן, גם אם יש לפניו זית ותבשיל של שעורים, יקדים לברך על הזית תחלה, כי הזית ראשון לארץ בתרא והשעורים שני לארץ קמא, ועל זה נסתפק המגן אברהם, אם יש לפניו יין ותבשיל של שעורים וזית, כיצד יעשה, אם יברך על תבשיל של שעורים תחלה, הא איכא זית דקדים לשעורים, ואם יברך על הזית תחלה, הא איכא יין דקדים לזית, ואם יברך על היין תחלה, הא איכא תבשיל של שעורים דקדים ליין, והניח דין זה בצ"ע.

והגה נידון זה הוא דומה בדומה להאי עובדא דתלתא רבנן, דאשתכחו שהם רב ושמואל ורב אשי, דאשתכח האי מילתא בהו, דאי אפשר להקדים אחד מהם בכניסה, כי רב לא עייל קמיה דשמואל, ושמואל לא עייל קמיה דרב אשי, ורב אשי לא עייל קמיה דרב, ועשו תיקון לדבר זה, דנתרח חד מנייהו, ואז יוכלו השנים ליכנס בזה אחר זה, ואחריהם יבא השלישי להכנס בפני עצמו לבדו, והכי נמי ילפינן בהאי ספיקא דהמגן אברהם בקדימת הברכות, דאמרינן לבעל השלחן שיסלק מלפניו מין אחד מהנך תלתא, ואז יקדים לברך על אחד מהשנים כדינו, ואחר כך יביא אותו המין שסילקו ויברך עליו.

אך עדיין צריך לנו לדעת, איזה מן השלשה הנזכרים יסלקו מלפניו, ודבר זה נלמדהו מן הקושיא והתירוץ דמקשי ומתרץ תלמודא בעובדא הנזכר, והוא, כי הסכימו שיתאחר שמואל ויבואו רב ורב אשי בראשונה, ומקשי הגמרא מאי חזית דיתאחר שמואל יתאחר רב, אי נמי יתאחר רב אשי, ומשני דרב ורב אשי מצד עצמם דהיינו מצד חכמתם הם גדולים משמואל, ומה שנהג רב כבוד בשמואל שלא יכנס קודם ממנו, לאו משום גדולת עצמו, אלא בשביל סיבה אחרת שגרים לו נזק על ידי קללתו בחנם, ולכן אדבריה עליה, וזה הכבוד שעשה לשמואל לא זכה בו שמואל מצד יתרון חשיבות עצמו, אלא מצד דבר אחר ואין לך בו אלא חידושו שיתכבד

רק בדבר זה שנהג בו רב, לאקדומי עליה בכניסה, ועל כן אין ראוי שיהיה רב ורב אשי שהם גדולים ממנו בחכמה להתאחר חד מנהון, בשביל לעשות קדימת כניסה לשמואל, ולכן אמרו חכמים מוטב שיתאחר שמואל ויכנס רב ורב אשי בראשונה, ואז אחריהם יבא שמואל לבדו ויכנס.

★★

בגמ': רב אשי אמר כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו רב אחא מדיפתי אמר לעולם אין מטיבין לו ולא היא רב אחא מדיפתי מילתא דנפשיה הוא דאמר.

בדברי שאול נתקשה מאד במאמר זה, דאם כן חס ושלום אבדה תקותינו, וביותר קשה שאצל איוב מצינו שאחר כל הרעות, ה' ברך אותו.

וביאר, הרי ידוע שאין רע מוחלט ואין טוב מוחלט בעולם, כי בכל רע מעורב גם טוב, ובכל טוב מעורב גם רע, וממילא הכל תלוי במחשבת האדם, דהחושב שהכל טוב, גם הרע הוא טוב, והחושב שהכל רע גם הטוב נהפך לו לרע.

לזה התכוונו חז"ל באמרם 'כל המריעין לו', דהיינו מי שאוחז וסבור דמה שהביאו עליו הכל רע, 'לא במהרה מטיבין לו', כלומר, לאיש זה גם הטובות הבאות עליו נחשבות בעיניו לרעות, בראות גם בטוב את הרע הטמון בו. ורב אחא שקרא על עצמו 'לעולם אין מטיבין לו', אמר זאת על עצמו שמתחרט על מה שחשב את הרע לרע, כי מי חושב כן, גם אם יבוא עליו טוב יראה בהטוב רק את הרע המעורב בו, ועדיף לראות ברעה הבאה עליו את הטוב.

דף פ"א ע"א

בגמ': ומעין היוצא בתחילה בני העיר מסתפקין ממנו.

כתבו בתוספות (ד"ה ומעין), 'למאי דאמר לקמן דתנאים שהתנה יהושע אפי' בחוץ לארץ יש לתמוה הא דאמר בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מז, א) המשתחוה לענין מימיו מהו לנסכים, ופשיט ליה מהא דאמר מים של רבים אין נאסרים, ומשני דנבעי מארעיה. והשתא אכתי של רבים הם מתנאי יהושע, ויש לחלק בין יוצא מאליו לטרח בו וחפרו. ומבואר, דדעת התוספות, שהחופר יאור זוכה במימיו.